

MATEI
IȘNIEC

Procesul
comunismului
prin teatru

Istoria comunismului povestită
pentru bolnavii mintal •

Richard al III-lea se interzice sau
Scene din viața lui Meyerhold •

Despre senzația de elasticitate
când pășim peste cadavre

Cu o postfață de Daniela Șilindean

POLIROM
2022

Cuprins

Preambul. Să nu uităm, chiar dacă iertăm (<i>Matei Vișniec</i>)	5
Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal.	9
<i>Mic dicționar ajutător</i>	83
<i>Richard al III-lea se interzice</i> sau Scene din viața lui Meyerhold.	85
Despre senzația de elasticitate când pășim peste cadavre	157
<i>Scene suplimentare</i>	262
<i>Varianta poemului scris de Sergiu Penegar pentru Șapira</i>	272
Postfață. Colhozul din inimă (<i>Daniela Șilindean</i>)	273

Cele trei personaje rămân perplexe. Meyerhold și Richard al III-lea ascultă cu urechea lipită de pânțele Taniei.

MEYERHOLD: Ce zice?

TANIA: Nu știu...

RICHARD AL III-LEA: În orice caz, eu n-am auzit nimic...

MEYERHOLD: Atunci cine a vorbit, dacă tu n-ai auzit nimic?

RICHARD AL III-LEA: În orice caz, eu, unul, refuz să aud lucruri pe care ceilalți nu le aud. Dacă voi ați auzit ceva, spuneți-mi și mie.

MEYERHOLD: Nu, nici eu n-am auzit nimic... Tania, tu ai auzit ceva?

TANIA (*urlând*): Nuuu!

MEYERHOLD: Poftim. Deci nimeni n-a auzit nimic...

SCENA 11

Intră tatăl cu o valiză în mână.

TATĂL: Cucu... Bună ziua... Ce fac copiii?

MEYERHOLD: Tată...

TATĂL (*il îmbrățișează pe Meyerhold*): E superbă scena bătăliei... superbă... Numai că va trebui s-o deminăm puțin...

MEYERHOLD: Cum, tată... și tu... tot benevol?

TATĂL: Da.

MEYERHOLD: Păi de ce, tată?

TATĂL: Pentru că eu cred în importanța unui serviciu public de deminare ideologică. De aia! (*Pauză. O îmbrățișează pe Tania.*) Da, ce ziceam? Da, e superbă scena, pentru că e cu adevărat o bătălie de Ev Mediu... Și ce frumos apare Richard... Și când începe să umble de colo-colo pe câmpul de luptă... printre toate cadavrele astea... e superb... Și cadavrele

sunt reușite... toți morții în cămașă albă...
și tot sângele ăsta...

*Își scoate șapca și mantoul și i le întinde
Taniei.*

MEYERHOLD: Dacă ți se pare că am folosit prea
mult sânge...

TATĂL: A, nu, de ce? (*Tania aduce un scaun pen-
tru tată.*) Deși, poate că n-ar fi rău să mai
reducem puțin din sânge... Că oricum con-
trastul e așa de puternic, cu cămașile astea
de epocă... și albe, în plus. (*Scoate din valiză
o jucărie de copil și i-o întinde Taniei. Jucăria
face parte din categoria celor care sună atunci
când sunt scuturate de copilași.*) Nu, problema
nu e cu sângele... Problema e cu rănille.

MEYERHOLD: Serviciul de Deminare Ideologică e de
părere că rănille nu sunt destul de... pro-
funde?

TATĂL: Oarecum. Da' e numai o chestiune de deta-
liu...

MEYERHOLD: Spune-le tovarășilor că am să mai
lucrez la răni.

TATĂL: Foarte bine, nu te grăbi, ia-o încet și mai
lucrează la răni... Pentru că în acest moment
rănille nu prea conving... Pentru că nu dau
în mod clar imaginea unui masacru.

MEYERHOLD: Am să mai lucrez la masacru.

*Tania aduce o față de masă și o așază pe
jos, ca și cum personajele s-ar pregăti pen-
tru un picnic.*

TATĂL: Vreau să spun că nu se vede clar că mor-
ții ăștia s-au măcelărit între ei în stil medieval,
adică cu halebarde, cu săbii, cu pumnale...
Pentru moment morții tăi dau impresia că ar
fi fost... mai degrabă executați... ca și cum

ar fi încasat toți câte un glonte în inimă sau în ceafă...

MEYERHOLD: Foarte bine, spune-le tovarășilor că am să mai lucrez la masacru, ca să iasă cu adevărat medieval.

Tatăl, ca și cum ar fi venit de la țară, scoate din valiză o mulțime de bunătăți: pâine de casă, roșii, cârnați, o sticlă de vin etc. Așază totul pe fața de masă albă. Tania aduce pahare și cuțite, dar face mari eforturi să nu vomite la vederea mâncării.

TATĂL: Perfect. Este exact ceea ce dorește și Serviciul de Deminare. Ca să nu lăsăm loc pentru confuzii. (*Deschide sticla, taie pâinea, taie cârnații etc.*) Pentru că spectatorii ar putea veni să te întrebe: decorul ăsta prin care rătăcește Richard este un câmp de bătălie sau o groapă comună proaspăt descoperită? Or, Shakespeare...

MEYERHOLD: Știu, nu vorbește deloc de vreo groapă comună...

Tatăl umple paharele pentru toată lumea.

TATĂL: Exact ce ne spuneam și noi... Și de aia, ca să nu existe niciun risc de confuzie... ce ne-am spus, vom vorbi cu regizorul, o să discutăm tovarășește... că totuși ești fiul meu... Sănătate! (*Toți beau.*) Ideea cu cămășile albe pătate de sânge e frumoasă, numai că e nevoie și de săgeți...

MEYERHOLD (*după ce bea tot paharul cu vin*): Bun mai e!

TATĂL (*mestecând o bucată de cârnaț*): Pentru că absența săgeților este jenantă... Zău, cum îți explici că nu există săgeți înfipte în cadavre?

MEYERHOLD (*gustă din pâine*): Vor fi săgeți înfipte peste tot, îți promit.

TATĂL (*ridică din nou paharul*): Sănătate!

MEYERHOLD: Sănătate!

TATĂL (*bea cu plăcere și plescăie din limbă*): Săgeți, dar și săbii, pumnale, halebarde... Dacă nu ai destule săgeți, nu ezita să ne soliciți, vom debloca fondurile necesare ca să-ți procurăm săgeți.

MEYERHOLD: Da...

TATĂL (*se șterge pe degete și pe gură, apoi scoate un creion și un carnet*): De câte săgeți crezi că o să ai nevoie?

MEYERHOLD (*în timp ce mănâncă și el cu poftă*): Câteva sute...

TATĂL: Câți tovarăși figuranți morți ai pe jos?

MEYERHOLD: Vreo douăzeci...

TATĂL: Trei săgeți pe cadavru ajunge?

RICHARD AL III-LEA (*cu gura plină*): E prea mult.

TATĂL: Tu să taci, auzi?

MEYERHOLD: Da, e perfect... Trei pe cadavru e mai mult decât perfect, nici nu speram atât...

TATĂL: Hai să zicem chiar patru... ca să fie clar...
Și pumnale?

MEYERHOLD: Cred că un pumnal de om ajunge.

RICHARD AL III-LEA (*cu gura plină*): E prea mult...

TATĂL (*lui Meyerhold*): În orice caz, tu decizi...
(*Către Richard al III-lea.*) Tacă-ți fleanca, am zis. (*Mâncând cu poftă. Din nou către Meyerhold.*)
Unul, două... câte vrei tu... (*Către Tania.*) Da' ce faci, Tania, nu mănânci?

MEYERHOLD: Și halebarde, câte aș putea să...

TATĂL (*cu gura plină*): Păi câte halebarde crezi tu că...

MEYERHOLD: Păi la fel. Una pe cap de soldat mort.

RICHARD AL III-LEA: Uf! Încep să mă mai liniștesc...

TATĂL (*scoate o a doua jucărie de copil și i-o întinde Taniei*): Foarte bine... în felul ăsta înlăturăm

toate pistele false... A, și mai e ceva ce am observat...

MEYERHOLD: Sper că nu e vorba de cal... de calul mort...

Intră doi responsabili însărcinați cu „deminarea ideologică a decorului“. Amândoi cară din greu o enormă cantitate de săgeți.

BĂRBATUL 1: Unde le plantăm, șefu'?

TATĂL: Peste tot. Înfigeți la vedere peste tot... *(Către Meyerhold.)* Nu, calul nu e purtător de mesaj ideologic.

RICHARD AL III-LEA: Și totuși, nu uitați că e negru cu coamă albă...

TATĂL: Nu, problema nu e calul, ci o anumită expresie care apare pe toate fețele cadavrelor... Nu ți se pare, Volodea, că morțiiăștia afișează o expresie... cum să-i zic... oarecum de prea mare uluire? Ca și cum n-ar fi înțeles de ce a venit moartea peste ei?... *(Către bărbatii care înfig săgeți.)* Și aici... *(Lui Meyerhold.)* Ca și cum moartea i-ar fi luat prin surprindere... Or, ei sunt de fapt soldați, mercenari... Era meseria lor să fie pregătiți pentru eventualitatea morții, nu?

MEYERHOLD: Așa e.

TATĂL: Și atunci de ce expresia asta de stupefacție profundă, de tristețe morbidă, de dezgust total afișată pe fețele tuturor acestor morți?

MEYERHOLD: Am să mai lucrez la tristețe.

TATĂL: Bine... Păi din păcate eu trebuie să plec... *(Mai scoate câteva jucării din valiză și le așază pe jos, cu intenția de a le oferi Taniei, dar cu o rezervă de viitor bunic stângaci. Jucăriile se amestecă de fapt cu morții.)* Da, asta ziceam și eu, că trebuie să remodelezi fețele astea... La expresie mai e puțin de lucru...

MEYERHOLD: Da. Am să șterg stupefacția și dezgustul și am să atenuez tristețea.

TATĂL: În regulă... A, și încă un amănunt... De ce personajele privesc toate cu insistență scaunele goale din sală ca și cum ar avea intenția de a-i privi mai târziu pe spectatori drept în ochi?

MEYERHOLD: Știi... pentru că... de fapt... cuvântul este purtat de privire, tată...

TATĂL: Hai, lasă, lasă, lasă-mă cu... Noi suntem de părere că personajele trebuie mai degrabă să privească spre recuzită... Că de aia există decor...

RICHARD AL III-LEA: Eu, unul, întotdeauna am privit recuzita!

MEYERHOLD: Mulțumesc pentru tot ce ne-ai adus, tată...

TATĂL: Bine, nu mai spun nimic... Vă las să lucrați, copii... Pe curând...

RICHARD AL III-LEA: Eu, unul, nu mi-am întors niciodată privirile de la recuzită și decor... Niciodată...

Ieșind, tatăl îi mai aruncă o privire acidă lui Richard al III-lea și așază la picioarele Taniei o ultimă jucărie, un iepuraș care bate toba.

SCENA 12

Meyerhold, singur, așezat pe un scaun, în mijlocul „câmpului de luptă“ plin de cadavre. În fiecare cadavru sunt înfipte un număr suficient de mare de săgeți, săbii și cuțite, încât să nu mai existe niciun dubiu în privința epocii medievale pe care o evocă. Lumina unui reflector îl orbește pe Meyerhold.